

Pavol Odaloš

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

ORCID: 0000-0003-2238-5434

e-mail: pavol.odalos@umb.sk

JAZYKOVÁ KRAJINA KREMNICE

THE LINGUISTIC LANDSCAPE OF KREMNICA

Abstrakt: Predkladaný vedecký text predstavuje jazykovú krajinu malého mesta na strednom Slovensku Kremnice. Jazyková krajina Kremnice je tvorená viditeľným, t. j. napísaným jazykom vo forme kontextovo fixovaných slov, viet a súvetí komerčného a nekomerčného charakteru. Nekomerčný jazyk plní komunikačnú funkciu pri predstavovaní základných informácií o orientácii v meste a o činnosti mesta, o mestských, cirkevných a cintorínskych objektoch a o pamiatkach v meste. Komerčný jazyk má obchodnú funkciu, pretože sa stáva súčasťou procesu obchodných transakcií, najprv vo forme reklamných textov, ktoré ponúkajú komerčný produkt, neskôr vo forme údajov o ponúkanom tovare priamo v obchodnom zariadení. Jazyková krajina Kremnice je súborom textov v slovenčine, nemčine a maďarčine ako prejavov etnolingvistických aktivít Slovákov, Nemcov a Maďarov, resp. textov v angličtine, nemčine, latinčine ako prejavov vitality jazykov pri predstavovaní faktov o súčasnosti a histórii mesta Kremnica.

Kľúčové slová: jazyková krajina, Kremnica, viditeľný jazyk, nekomerčný a komerčný text.

Abstract: This paper presents the linguistic landscape of Kremnica, a town in central Slovakia. The linguistic landscape of Kremnica consists of visible, i.e. written language in the form of contextually fixed words, sentences, and clauses of commercial and non-commercial character. Non-commercial language has a communicative function in presenting basic information about orientation in the town and about the town's activities, about the town, its church, and cemetery buildings, and about the town's monuments. Commercial language has a commercial function as it becomes part of the commercial transaction process, first in the form of advertising texts, later in the form of data about the goods offered directly in the shop. The linguistic landscape of Kremnica is a set of Slovak, German and Hungarian texts which are a manifestation of the ethnolinguistic activities of Slovaks, Germans, and Hungarians, and English, German, and Latin texts, which are a manifestation of these languages' vitality in presenting facts about Kremnica's past and present.

Keywords: linguistic landscape, Kremnica, visible language, non-commercial and commercial text.

Predstavenie zámeru

Zámerom predkladaného textu je predstaviť jazykovú krajinu Kremnice ako kontinuitu textov a križovátku etník, a preto sa zameriame na viditeľné texty (možno ich vidieť, vnímať zrakom, sú zapísané písmenami a vytvárajú texty, neskúmame nelingvistickú časť jazykovej krajiny, ktorá patrí do výskumov semiotiky) na vymedzenom území s cieľom identifikovať funkčný rozmer ukotvenia textov v jazykovej krajine, resp. upriamime pozornosť aj na rozpoznanie vplyvu etník na produkciu textov viditeľných v jazykovej krajine.

1. Termín jazyková krajina v odbornej literatúre

1.1. Vymedzenie termínu jazyková krajina

Problematika jazykovej krajiny má sociolingvistické kontúry, pretože súvisí so sociolingvistickým termínom jazykové plánovanie. Hranice jazykových území sa vymedzovali na základe používania jazykov na verejných priestranstvách, napr. na bilbordoch, názvoch ulíc a pomenovaní firiem (Leclerc, 1989).

Termín a pojem jazykovej krajiny sa používa v kultúrnej geografii. Termín jazyková krajina definovali R. Landry a R. Bourhis (Landry, Bourhis, 1997, s. 28) ako jazyk dopravných značiek, reklamných bilbordov, vlastných mien ulíc a námestí, názvov verejných zariadení a vládnych budov. V štúdiu Lingvistická krajina a etnolingvistická vitalita (Landry, Bourhis, 1997) skúmali jazykovú krajinu v súvislosti s vitalitou jazykových komunít v Kanade. Zaoberajú sa používaním jazykov, hlavne francúzštiny a angličtiny, v škole, v rodine, na sociálnych sieťach, v médiách a pod.

Výskum jazykovej krajiny sa realizoval v rôznych krajinách. Skúmala sa hlavne jazyková krajina miest, provincií či štátov, napr. provincie Quebec a ďalších kanadských provincií (Landry, Allard, 1990, s. 527–553), Tokya (Backhaus, 2007), Kodane (Sandst, 2016, s. 123–134), Lotyšska (Marten, 2010, s. 115–132), maďarského mesta na Slovensku (Laihonen, 2015, s. 280–301), Mníchova (Schulze, 2018, s. 225–260), univerzitného kampusu v Japonsku (Wang, 2015, s. 123–144), Šwinoujścia (Lisek, 2016, s. 141–155), Moldavska (Henzelmann, 2022, s. 97–108) a pod. Bibliografiu prác o jazykovej krajine obsahujú viaceré práce, napr. J. Bauka (2021, s. 124–141), L. Satinskej (2014, s. 157–167), no hlavne rôzne zborníky a práce v nich uverejnené, napr. D. Gorter (2006), E. Shohamy, D. Gorter (2009), E. Shohamy, E. Ben-Rafael, M. Barni (2010), A. Jaworski, C. Thurlow (2010), Gorter, H. F. Marten, L. Van Mensel (2012), L. Van Mensel, M. Vandenbroucke, R. Blackwood (2017) a ďalší.

V slovenskom aj v českom lingvistickom prostredí sa výskum jazykovej krajiny realizuje skúmaním častí jazykovej krajiny. Jazykovú krajinu Banskej Štiavnice skúmal Z. Dobřík (2020, s. 127–138), ktorý sa zamerlal na honorifikačné urbano-

nymá. Iným onymám alebo apelatívam nevenoval pozornosť. Predstavil premenovanie ulíc Banskej Štiavnice po roku 1918, resp. po roku 1938. M. Bajusová (2021, s. 6–17) skúmala vplyv nových médií a technológií na jazykovú krajinu Banskej Štiavnice. J. David (2012) a J. David a P. Mácha (2014) skúmali v rámci termínu jazykovej krajiny urbanonymiu, pričom ide o podobné výskumy ako druhoé výskumy v rámci slovenskej a českej onomastiky. P. Jesenská (2020, s. 24–28) výskum jazykovej krajiny uskutočnila na základe výskumu jednej ulice. Jazyková krajina sa stáva tiež pôdorysom pre výskum slovotvorby komárňanských ulíc (Istók – Tóth, 2020, s. 16–23), obrazných pomenovaní (Jurčáková, 2020, s. 29–35), lokálneho nárečia (Krško, 2020, s. 36–46), kontextu textu a obrazu (Lauková, 2020, s. 47–54), rodovo vyváženého jazyka (Štefaňáková, 2020, s. 67–85) a pod. Určitý zámer komplexnosti mal výskum jazykovej krajiny Bratislavy L. Satinskej (2014, s. 157–167), ktorá mapovala jazykovú krajinu Dunajskej ulice so zámerom kvantifikovať texty, ktoré sa nachádzali na tejto ulici na základe použitého jazyka, resp. neskôr mapovala viacjazyčnosť jazykovej krajiny Bratislavy (2013, s. 89–108). Skúmanie bilingválnosti v jazykovej krajine z pohľadu slovenčiny a maďarčiny realizoval J. Bauko (2021, s. 121–141).

1.2. Potenciál termínu jazyková krajina

Potenciál termínu jazyková krajina je v jeho pôvodnom vymedzení a skúmaní vizuálne dostupného apelatívneho (všetky všeobecné podstatné mená a ďalšie slovné druhy v texte) a propriálneho jazyka (všetky onymá, t. j. bionymá, geonymá a chrématonymá), resp. jazykových kategórií s nimi súvisiacich (nelingvistická dimenzia jazykovej krajiny, prejavy jazyka, funkcie v komunikácii, percepčia jazyka jednotlivcom, sociálnou skupinou) a determinácií jazyka spoločnosťou, štátom/politikou, mocou či etnikami.

2. Jazyková krajina Kremnice

2.1. Mesto Kremnica

Kremnica získala mestské privilégia v roku 1328. Od roku 1405 sa stala kráľovským baníckym mestom. Od 14. storočia bola uhorským centrom ťažby zlata a mincovníctva (Kremnica, 1986, s. 596). Kremnické zlaté dukáty, tzv. florény, patrili k najhodnotnejším a k najvyhľadávanejším minciam v Európe. Podľa dochovaných záznamov ich v Kremnici za celú históriu vyrazili 21,5 milióna kusov. Privilégium z 1328 zabezpečovalo Kremnici rôzne výsady. Obyvatelia mali právo na banské podnikanie, slobodnú voľbu mestskej rady a richtára. Časť obyvateľstva mala do-

máci pôvod, prichádzali však aj osadníci z Talianska, Bavorska, Rakúska, Sliezska, Čiech (minciari z Kutnej Hory). V roku 1880 mali Kremnica 8 550 obyvateľov, v roku 1991 7 130 obyvateľov a v roku 2021 4 829 obyvateľov (Kremnica, online).

2.2. Konceptia jazykovej krajiny

Jazyková krajina Kremnice ešte nebola skúmaná. V našom texte budeme nadväzovať na koncepciu jazykovej krajiny, ktorú sme použili v našej práci Jazyková krajina Banskej Bystrice. Kontinuita textov a križovatka etník (Odaloš, 2021). Jazykovú krajinu v našom chápaní tvorí viditeľný jazyk, ktorý je napísaný vo forme kontextovo fixovaných slov, viet a súvetí nekomerčného a komerčného charakteru. Jazykovú krajinu chápeme ako súbor textov v rozličných jazykoch ako prejav etnolingvistických aktivít v súčasnosti aj v minulosti s presahom do dnešných dní.

Rozčlenenie textov jazykovej krajiny na jazyk nekomerčného a komerčného charakteru odvodzujeme z chápania R. Landryho a R. Bourhisa (Landry, Bourhis, 1997, s. 28), ktorý viditeľnému jazyku pričlenili informačnú a symbolickú funkciu. Informačnú funkciu chápali jazykovo v zmysle ponuky informácií a symbolickú funkciu nejazykovo v zmysle uvedomovania si potreby používania určitého jazyka a stotožnenia sa s ním.

Výskumný materiál sme získali na základe fotografovania jazykovej krajiny Kremnice v máji roku 2024. Zamerali sme sa na nasledovné ulice a námestia: Veternícka ul., Dolná ul., Matunáková ul., Ul. P. Križku, Kutnohorská ul., Štefánikovo nám., Kollárova ul., Zámocké nám. a Zlatá ul. Celkove sme odfotografovali 181 objektov jazykovej krajiny, ktoré sa stali východiskom opisu a analýzy jazykovej krajiny Kremnice. Jedenásť fotografií predstavujeme v rámci textu ako obrázky č. 1 – 10.

V nasledujúcej práci sa preto zameriame na viditeľný jazyk a na texty (zoskupenia písmen a číslíc, slová, vety, súvetia v kontexte), ktoré sú opticky registrovateľné v krajine (meste, obci, teréne). Pri každej vymedzenej tematickej skupine textov uvádzame niekoľko typov toho-ktorého tematicky vymedzeného textu.

2.3. Charakteristika viditeľného jazyka nekomerčného charakteru

Viditeľný jazyk nekomerčného charakteru plní komunikačnú funkciu, pretože obsahuje základné informácie k orientácii v meste a k činnosti mesta, k pamiatkam, k mestským, cirkevným a cintorínskym objektom, resp. grafity plnia skôr funkciu upútať pozornosť na základe skratkovitosti textu či predkladania zaujímavých informácií.

2.3.1. Orientačný jazyk

Primárne sa orientácia v meste zabezpečuje prostredníctvom urbanovým, ktoré systémovo pomenúvajú body mestského priestoru. V skúmanom priestore sú to hlavne urbanonymá ulíc a námestí, ktoré sú súčasťou uličných a iných orientačných tabúľ, napr. *Ul. červenej armády, Ul. Júliusa Horvátha, Ul. Sama Chalupku, Ul. Pavla Križku, Nám. SNP, Ul. rumunskej armády, Ul. Ľudovíta Štúra, Ul. Jurka Langsfelda, Angyalova ul., Galandov majer, Kollárova ul., Matunákova ul., Štefánikovo nám., Zechenterova ul., Banská cesta, Bystrická ul., Kutnohohorská ul., Staničný chodník, Továrenská ul., Zámocká ul., Dolná ul., Nová dolina, Veternícka ul., Zlatá ul., Partizánska dolina*. Orientačné urbanonymá sú dopĺňané apelatívnym textom spresňujúcim dopravné značenie, napr. *Zóna zákazu zastavenia mimo označených parkovísk alebo Zákaz vstupu so psami*.

Obrázok č. 1. Orientačný jazyk¹

Primárnu orientáciu v meste dopĺňajú smerovníky, ktoré navigujú obyvateľov/návštevníkov v smere hľadanej časti mesta alebo hľadaného objektu mesta, napr.

¹ Autorom všetkých použitých fotografií je Pavol Odaloš, autor textu.

centrum, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, poliklinika, cintorín, železničná stanica, autobusová stanica, radnica a pod.

Orientácia pri výjazde z mesta Kremnica sa dosahuje prostredníctvom ojkoným na smerových značkách s vyznačením smeru jazdy, čísla cesty a počtu kilometrov do cieľového mesta, napr. *Martin 48 km, cesta č. 65*, niekedy sa vyznačuje len smer *Žiar nad Hronom* a číslo cesty 65. Orientácii pri výjazde z mesta pomáhajú aj názvy autobusových staníc, napr. (zastávka) *Kremnica – dolná zastávka*.

Sekundárna orientácia sa dosahuje prostredníctvom rôznych druhov oným, napr. *Kostol sv. Kataríny, Morový stĺp sv. Trojice* (urbanonymum/eklézionymum), *Mestský úrad Kremnica, Matričný úrad Kremnica, Farský úrad, farnosť Kremnica, Kremnický banícky spolok* (inštitucionymum), *Slovak Folk Travel* (firmonymum, obchod so suvenírmí), *Minc-art* (firmonymum, podniková predajňa Mincovne Kremnica) a pod.

K sekundárnej orientačnej onymii prispievajú aj antroponymá, ktoré sa nachádzajú na zvončekoch obyvateľov mesta v mieste ich bydliska. Uvedené antroponymá prispievajú k orientácii v rámci určitého bodu, ktorým je bydlisko občana/občanov, napr. *Ing. Barbora Murgačová, Ing. ach. Peter Králik, rodina Oswaldová, rodina Čerňanská, rodina Brezányová, rodina Žiarna, rodina Jurančíková, rodina Drozdová, rodina Klemmová, Kapusta, Kubišová, rodina Maruškinová* a pod. Identifikuje sa prostredníctvom rodných mien, priezvisk, apelatíva rodina a titulov. Orientácia v určitom bode priestoru sa nachádza aj na Cintoríne v Kremnici, kde sú pochované významné osobnosti mesta a obyvatelia, ktorí padli počas bojov v Slovenskom národnom povstaní: *Adam Jozef, Angyal Gejza, Angyal Vojtech, Fusku Ludovít, Gayer Bendrich, Gazík Ján, Hám Anton, Holenstein Otto, Hermély Viktor, Hertz – rodina, Horálek Ján, Jelínek Bohuslav, Juriš Arpád, Kesmarky Gyula, Dr. Klein Edmund, Križko Pavol, Lacko Gejza, Langsfeld Juraj, Lehotzká-Križková Ľudmila, Lehotzký Aurel, Matunák Michal, Orságh Rudolf, Peter Andrej, Psotka Ferenc, Sobolovský Štefan, Tatran Ľudovít, Techler Juraj, Zechenter Gustáv Kazimír* (osobnosti); *Beriac Štefan, Čillík Juraj, Donóval Juraj, Ďurian Pavel, Ďurian Štefan, Firáková Magda, Groch Pavel, Horváth Július, Kozák Jozef, Melcer Karol, Melcer Ľudovít, Neuschl Eduard, Neuchl Ján, Putiš Gabriel, Schmidt Karol, Topičovský Karol, Topičovská Zuzana, Včelár Karol, Včelárová Emília* (padlí). Mená zomrelých sú doplnené mapkami sektorov na cintoríne a vyznačením čísel hrobov v rámci sektorov, napr. *Adam Jozef N IV/14*.

Orientálny jazyk je jazyk oficiálneho (úradného) charakteru, preto využíva spisovnú podobu slovenského jazyka. Dominantne používa onymiu: abionymá a bionymá. Orientálny jazyk je stručný. Tvoria ho väčšinou jednočlenné propriálne vety, prípadne dvojčlenné vety, ktoré sú zamerané na usmernenie obyvateľov/návštevníkov ako chodcov alebo vodičov. Jazyk je neutrálny, aby nevznikali nejasnosti pri pochopení textu.

2.3.2 Pamiatkový jazyk

Informácie pamiatkového charakteru sa nachádzajú na pamiatkových tabuliach, príp. na pamätníkoch, ktoré sú venované oslavovanému javu. Pamiatkový text je výberom najdôležitejších informácií o hmotnom alebo nehmotnom jave. Pamiatkové texty predstavujú fakty o rôznych objektoch, udalostiach a osobách.

Obrázok č. 2. Pamiatkový jazyk o meste.

Pamiatkový jazyk o meste obsahuje identifikáciu mesta (*Kremnica, mesto s baníckou a minciarskou tradíciou*), charakteristiku mesta vrátane časového datovania (*Prvá písomná zmienka o meste je zo 17. novembra 1328, keď panovník Karol Róbert z Anjou udelil starej baníckej osade „Cremnychbana“ mestské privilégia a založil mincovňu, ktorá razila kvalitné dukáty – florény.*) a ďalšie pamiatkové informácie o meste (*Historické jadro mesta so zachovanou historickou architektúrou je od roku 1950 mestskou pamiatkovou rezerváciou. Dominantu tvorí areál mestského hradu s gotickým kostolom sv. Kataríny, vyhlásený v roku 1970 za národnú kultúrnu pamiatku.*). Pamiatkové informácie sa uvádzajú súčasne aj v nemčine a v angličtine. – *Die Stadt Kremnica hat eine reiche Bergbau- und Münztradition. Die erste schriftliche Erwähnung über die Stadt ist 17. November 1328, als der König Karl Robert von Anjou der alten Bergmannssiedlung „Crem-*

nymburka“ die Stadtprivilegium erteilte und hier die Münze gründete, die hochwertige Dukaten-Florenen prägte. Der historische Stadtkern mit der erhaltenen mittelalterlichen Architektur ist seit dem Jahre 1950 Stadt Denkmalsreservierung. Dominant ist die Stadtburg mit der St. Katarinenkirche die im Jahre 1970 zum nationalen Kulturdenkmal erklärt wurde. – Kremnica is the town with the rich mining and mint tradition. First references to the town are from 17th November, 1328, when King Charles Robert of Anjou granted the Privilege of a town to the old mining settlement „Cremnynbana“. A mint was founded here with a coinage of high-quality ducats-florins. In 1950 the Centre of the town, with genuine mediaeval architecture, became a Historical Monument Reserve. The town castle with a Gothic church, dedicated to St. Catherine is a dominant feature of the town. It was proclaimed a National Cultural Monument in 1970.

Pamiatkový jazyk o objekte mesta obsahuje identifikáciu objektu s časovým datovaním (*Mincovňa Kremnica, založená v roku 1328*), jeho charakteristiku (*Areál mincovne je technickou pamiatkou inžinierskych komôr krajín Vyšehradskej štvorky*) (aj paralelný text v angličtine *The Area of the Mint a Technical Monument of the Engumeering Chambers of the Visegrad 4. countries.*)

Mincovní Kremnica je však venovaný aj rozsiahly pamiatkový text pred vchodom do budovy mincovne. Obsahuje identifikáciu objektu spolu s dátumom vzniku a pomenovaním zakladateľa (*Mincovňa Kremnica bola založená kráľom Karolom Róbertom z Anjou spolu s povýšením na mesto 17. 11. 1328. Umiestnená je v komplexe historických budov z prvej polovice 15. storočia.*), charakteristikou s dôrazom na kvalitu mincovne (*Je unikátom, pretože je najstarším nepretržite pracujúcim podnikom svojho druhu na svete. Najviac ju preslávila razba dukátov, ktoré boli pre svoju konštantnú kvalitu, krásu a rozšírenie uznávanou mincou v Európe viac ako 500 rokov*) a predstavením činnosti výrobného programu mincovne v diachróne-synchrónnom pohľade (*Počas panovania Márie Terézie dosiahla razba mincí v kremnickej mincovni najväčší objem v monarchii. Kremnická mincovňa razí aj eurové mince Slovenska a mince pre desiatky štátov z celého sveta. Okrem mincí vyrába aj medaily, odznaky a iné umelecké predmety, najmä z drahých kovov.*)

Pamiatkový jazyk o udalosti obsahuje identifikáciu udalosti (*V Slovenskom národnom povstaní v roku 1944 boli nemeckými fašistami zákerne zavraždení títo zamestnanci nášho podniku.*), osoby postihnuté touto udalosťou (*Jozef Kozák, • 22. 11. 1897, Karol Topičovský • 16. 10. 1897, Jozef Mičinec • 15. 6. 1916, Jozef Mistrik • 9. 4. 1917, Ján Neuschl • 18. 10. 1917, Pavel Zelenka • 21. 10. 1919*) a donorov pamätnej tabule (*Na ich pamiatku kremnickí minciari.*)

Pamiatkový jazyk o osobnosti obsahuje identifikovanie osoby vrátane jej spoločenského zaradenia (*P. baptista Jozef Chladecký OFM • 1908 Žilina †1982 Pezinok.*) (OFM je Rád menších bratov kapucínov, anglicky Oeder of Frairs Minor Capuchin), pripomenutie si jej pracovnej činnosti (*Na pamiatku jeho 50-ročnej*

služby nepočujúcim a veriacim v Kremnici) a pomenovanie donátorov pamätnej tabule (františkáni, príbuzní, nepočujúci, občania Kremnice, AD 2012).

Obrázok č. 3. Pamiatkový jazyk o udalosti.

Pamiatkový jazyk o osobe môže byť súčasťou pomníka so sochou určitej osoby, napr. v Kremnici je to pomník kráľovi: *uhorský kráľ Karol Róbert z Anjou, zakladateľ mesta Kremnica 17. novembra 1328*. Anglicky *Charles Robert of Anjou, the King of Hungary. Founder of the Kremnica Town 17. November 1328*.

Pamiatkový jazyk je jazyk oficiálneho (úradného) charakteru, preto využíva spisovnú podobu slovenského jazyka. Okrem spisovnej slovenčiny používa aj spisovnú angličtinu a nemčinu. Pamiatkový jazyk zahŕňa súvislé texty, preto sa používajú dvojčlenné vety, prípadne aj jednoduché alebo zložené súvetia. Fungujú onymá, najmä antroponymá a toponymá. Častý je výskyt číselníkov, ktoré časovo fixujú pamiatkový objekt alebo pripomínajú osobu. Jazyk je neutrálny, aby nevznikali nejasnosti pri pochopení textu. Na percepciu textu sú potrebné aj znalosti cudzích jazykov.

2.3.3. Cirkevný a pietny jazyk

Cirkevný jazyk obsahuje určité informácie o cirkevnom objekte, napr. vo vzťahu k Bohu. Na priečelí Evanjelického kostola a. v. v Kremnici sa nachádza nápis v slovenčine *K Tebe. Ó. Bože náš*, ktorý vyjadruje vieru v Boha. Na kríži pri Kostole sv. Alžbety v Kremnici sa nachádza latinský nápis *Laudetur Jesus Christus*.

In Aeternum. Amen. V preklade Pochválen buď Ježíš Kristus. Naveky. Amen. Je to tradičný rímskokatolícky pozdrav s typickou a zaužívanou odpoveďou. Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej nemá viditeľný nápis na priečelí budovy. Súčasťou budovy ako súčasť steny sú dva náhrobné kamene v latinčine. Na jednom z nich sa nachádza text *THERESIAE ROSALIAE MASOCH NATE RIES DIE 9. OCTOBRIS ANNO 1807*. V preklade Terézia Rozália Masochová, narodená 9. 10. 1807.

Obrázok č. 4. Cirkevný jazyk.

Pietny jazyk obsahuje primárne identifikačné a sekundárne doplnkové údaje o zomrelých. Primárna identifikácia zosnulého sa realizuje prostredníctvom antropným a život zosnulého sa ohraničuje na základe uvedenia dátumu narodenia a dátumu úmrtia (*Jozef Ujhely. Nar. 6. Jan. 1866. Zom. 1. Jan 1936. Hermína. Jozef a manž. Magdaléna.*). Sekundárne doplnkové údaje vyjadrujú vzťah zosnulého k Bohu (*Tu odpočívá v Kristu Bohu. Odpočinutie večné daj im pane. A svetlo večné nech im svieti!*), príp. aj iné nenáboženské informácie. Na analyzovanom náhrobnom kameni sa nachádza meno a bydlisko jeho výrobcu (*Horn, B. Bystrica*). Ľudovít Horn bol kamenár a výrobca náhrobných kameňov. Bol majiteľom kamenno-priemyselnej firmy Horn Ľudevít nástupca, ktorá sídlila na Ľupčianskej ulici (dnes Partizánska ul.) v Banskej Bystrici, založenej v roku 1769 (Ľudovít Horn, online).

Pietny text v latinčine.

- *HIC EEQUIESCIT. FAMILIA IMRIS.* Preklad: Tu odpočívá rodina Imris.
- *Matunák Mich. Vad.-Par. Archivarius. Cremniciensis. • 1866 †1932. Requiem aeternam dona ei Domina!* Preklad: Matunák Mich. Dekan. Archivár. Kremničan. • 1866 †1932. Odpočinutie večné, daj mu Pane. Skratka Vad je skrátením slova vicearchidiaconus s významom dekan.

Obrázok č. 5. Pietny jazyk v latinčine.

Pietny text v latinčine obsahuje identifikáciu zosnulého, obdobie jeho života, pomenovanie jeho povolania, príslušnosť k miestu bydliska a vyjadrenie prosby k Bohu.

Pietny text v nemčine.

- *Hier ruht Anna Atkary. Geb. Rokser. • 1877 †1932. Ruhe in Frieden. Alois Atkary. • 1872 †1941.* Preklad: Tu odpočíva Anna Atkaryová, rodená Rokserová. • 1877 †1932. Odpočívaj v pokoji. *Alois Atkary. • 1872 †1941.*
- *Maria Ritter. Geb. Perenyi. • 1877 †1932. Ruhe in Frieden.* Preklad: Mária Ritter, rodená Perenyi. Odpočívaj v pokoji.

Pietny text v nemčine obsahuje označenie zomrelého, uvedenie dátumu narodenia a dátumu úmrtia a záverečné želania ako vyjadrenie vzťahu pozostalých k zosnulému.

Pietny v maďarčine.

- *Itt nyugszik Schwartz Gyuláne, szul. Wiesenheimi Eltzen Lujza. • 1857 †1914. Viszontlátásra!* Preklad: Tu odpočíva manželka Gyulu Schwartz, rodená Lujza Wiesenheimová-Eltzenbaumová. • 1857 †1914. Dovidenia.
- *Itt nyugszik a szeretett és telejhetetlen jó ztya és férj Gerl Károly m. kir mérnök, pénzverőhivatali vésnök, szüll 1858, jul. 11, megh 1907 nov. 8, és neje Anna 1865 – 1945.* Preklad: Tu odpočíva milovaný a nenahraditeľný manžel Gerl Károly, maďarský kráľovský inžinier, rytec mincovne, narodený 11. júla 1858, zomrel 8. novembra 1907 a jeho manželka Anna 1865 – 1945.

Obrázok č. 6. Pietny jazyk v slovenčine.

Pietny text v maďarčine obsahuje pomenovanie zosnulého, ohraničenie doby jeho života, povolanie/zamestnanie a vyjadrenie postoja rodiny k zomretej osobe.

Determinácia epitafu povolením/profesiou či inou charakteristikou

Povolanie ako tvorivá činnosť, ktorú človek vykonáva a na ktorú sa pripravuje učením, štúdiom, môže ovplyvniť náhrobný nápis.

Funkcia riaditeľa Štátnych baní v Kremnici zatienila aj identifikačné údaje k narodeniu a úmrtiu, ktoré neboli uvedené, pričom bol uvedený len celkový počet rokov, ktoré sa osoba dožila: *Tu odpočívá inž. Július Schwartz, riaditeľ štátnych baní v Kremnici, ministerský radca, žil 70 rokov. Večná mu pamäť.*

Akademický sochár Ladislav Bódi má okrem akademického titulu a rokov života (1944 – 2020) na hrobe lyrickú myšlienku: *Možno hviezdy nie sú hviezdy, ale iba otvory v nebi, cez ktoré prúdi láska našich blízkych zosnulých, svieti na nás a oznamuje nám, že sú v nebi šťastní.*

Text na pamätnej tabuli Pamätník nenarodeným deťom obsahuje citát z Biblie: *Keď Ty si stvoril moje útroby, utkal si ma v živote mojej matky. Ž, 139, 13.* Primárny text dotvára sekundárny text na opačnej strane uvedenej tabule: *Táto tabuľa bola osadená pri príležitosti kajúcej trizny za deti, ktoré neuzreli svetlo sveta. Rímsko-katolícka cirkev, Kremnica, 14. 9. 2016.*

Križ venovaný kapucínom obsahuje len identifikačný údaj a rok jeho inštalácie: *Bratia kapucíni. 2013.*

Cirkevný a pietny jazyk je stručný a používa slovenčinu, latinčinu, maďarčinu a nemčinu v podobách z minulých historických období. Pietny jazyk na súčasných hrobových tabuliach sa realizuje v spisovnej slovenčine. Väčšinou obsahuje jednoduchenné substantívne vety, ktoré obsahujú antroponymá, číslovky ohraničujúce život osôb, príp. rôzne druhy skratiek (PAR). V dvojčlenných vetách sú väčšinou časové údaje o nebohej osobe. Jazyk je neutrálny, aby nevznikali nejasnosti pri pochopení textu. Na percepciu textu sú potrebné aj znalosti cudzích jazykov.

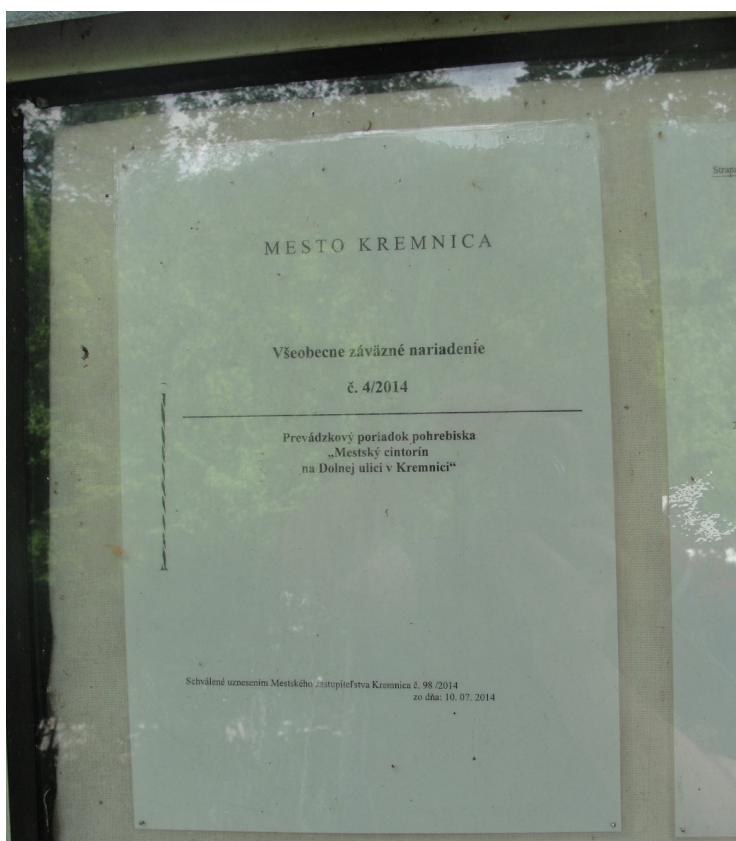
2.3.4. Jazyk vyhlášok a nariadení

Jazyk vyhlášok a nariadení má charakter jazyka administratívneho štýlu, pretože predstavuje aktuálne informácie vo vzťahu k mestu, napr. k činnosti cintorína bolo vydané nariadenie mesta. Vyhláška na začiatku obsahuje pomenovanie dokumentu a v textovej časti vymedzuje podmienky fungovania cintorína.

Poriadok cintorína má v názve *Všeobecné záväzné nariadenia č. 4/2014 Prevádzkový poriadok pohrebiska „Mestský cintorín na Dolnej ulici v Kremnici“*. V textovej časti má napr. paragraf 2 Rozsah služieb poskytovaných na pohrebisku a v časti paragrafu bod 1 sa uvádza, že *prevádzkovateľ parkoviska Mestský cintorín v Kremnici poskytuje tieto služby: a) vykopanie hrobu, b) vykonávanie exhumácie, c) vedenie evidencie súvisiacej s prevádzkovaním pohrebiska, d) správu pohrebiska, e) správu Domu smútku, f) údržbu komunikácie a zelene na pohrebisku.*

Mestský cintorín v Kremnici v spodnej časti oznamovacej tabule na pohrebisku zdôrazňuje niektoré dôležité paragrafy vo vzťahu k nájomcom hrobových miest a povinnosti návštevníkov pohrebiska. V rámci paragrafu 6 Povinnosti nájomcu hrobových miest je zdôraznený bod g: *Pred začatím prác na úprave hrobového miesta je potrebné požiadať prevádzkovateľa pohrebiska o vytýčenie hrobového miesta.* Je zdôraznený aj paragraf 7 Povinnosti návštevníkov bod 7: *Ukladanie nádob, náradia a iných predmetov na trávnaté porasty a miesta okolo hrobových miest je zakázané.*

Jazyk vyhlášok a nariadení je jazyk oficiálneho (úradného) charakteru, preto využíva spisovnú podobu slovenského jazyka. Má charakter súvislého administratívneho textu s dvojčlennými vetami aj jednoduchými a zloženými súvetiami. Jazyk je neutrálny, všetko je presne vysvetlené. Text je v slovenčine ako v štátnom jazyku, a preto znalosť cudzích jazykov pri prijímaní textov tohto druhu nie je potrebná.

Obrázok č. 7. Jazyk vyhlášok a nariadení.

2.3.5. Grafity

Grafity ako obrazy, nápisy vytvárané sprejmi na stenách, fasádach domov, na mostoch a na iných verejných plochách (Buzássyová, Jarošová, 2006, s. 1085) sú väčšinou podpismi sprejerov, ktoré majú podobu zoskupenia väčšinou veľkých písmen, napr. *MM, IS, A, MS, T, ASPE, SGT*. Menej časté sú substantívne vety: *PUNK. GLER. VICTOR. WOLF* a pod. Zaujímavé je prezentovanie názvu penziónu grafitovým spôsobom prostredníctvom kombinácie čiernej a červenej farby pri tvorbe písmen: *GOTHIC HOME APARTMENTS. BOOKING*, príp. písaným písmom na druhej schránke v podobe *Gothic house Kremnica* a telefónne číslo *+421 915 057 107*. V tejto časti uvedieme aj skratkovitý nápis na dvierkach elektrickej rozvodnej skrine *HN 3x230/400+PEN*, ktorý však vyjadruje odborné parametre technického zariadenia.

Obrázok č. 8. Grafitý. Dolná ulica v Kremnici.

Grafitý majú charakter neoficiálneho (neúradného) jazyka. Nie sú viazané konvenciami spisovného jazyka, a preto niektoré nápisy nie sú sémanticky priezračné a nevyjadrujú ani spoločenský kontext. Môžu obsahovať aj vulgarizmy.

2.4. Charakteristika viditeľného jazyka komerčného charakteru

Viditeľný jazyk komerčného charakteru plní obchodnú funkciu, pretože sú v ňom obsiahnuté informácie o reklame na ponúkaný produkt, resp. obsahuje údaje o ponúkanom produkte v tom-ktorom obchodnom zariadení.

2.4.1. Reklamný jazyk

Reklamný jazyk predstavuje ponuku produktu mimo sídla firmy. Reklamný jazyk pomenúva firmu, predstavuje jej zamerania a ponúkané služby a zverejňuje komunikačný kontakt na firmu, napr. *Drevovýroba Hronská Breznica. Predaj palivového dreva, dubových brikiet PUF, stavebného reziva, interiérových podláh, peliet A1 EN Plus. Hronská Breznica 142, 0918 795 972. / Pizzeria Mi amore pizza. Cestoviny. Šaláty. Vyprážaný syr. Rozvoz. 0950 320 901. / Rakovský. Obnova*

a reštaurovanie historických objektov. 0904 842 043. / Nezábudka. Dušan Reiter. Komplexné kamenosochárske a betonárske práce na cintorínoch. 0903 508 274. / Niekedy ako reklama funguje len samostatné pomenovanie firmy. Hotel Centrál. Hotel a conversion center.

Obrázok č. 9. Reklamný jazyk.

Jazyk reklamných textov je jazyk oficiálneho (úradného) charakteru, preto využíva spisovnú podobu slovenského jazyka, ktorá môže obsahovať aj texty/ slová v cudzích jazykoch. Jazyk reklamných textov je stručný a vecný. Možný je aj výskyt neologizmov, ktoré pomenúvajú nové druhy výrobkov. Zahŕňa väčšinou jednočlenné vety, menej krátky dvojčlenné vety. Jazyk je neutrálny, obsahuje onymá, najmä firmonymá, ojkonymá a antroponymá, resp. telefónne čísla ako najrýchlejšiu formu komunikačného kontaktu. Text je sémanticky priezračný, aby nevznikali nejasnosti pri pochopení textu.

2.4.2. Komerčný jazyk

Komerčný jazyk súvisí s vizuálnym jazykom v priestore predajne (firmy), vrátane jazyka vizuálne prístupného z ulice (výklad a upútavky na tovar na ulici). Komerčný jazyk môže obsahovať názov firmy, meno majiteľa, vedúceho predajne,

sídlo predajne (ulicu a mesto), kontaktné telefónne číslo, pracovné dni a otváracie hodiny predajne (firmy) na kontaktovej/oznamovacej tabuli, ktorá sa nachádza väčšinou na vchodových dverách do komerčného objektu. Komerčný jazyk tvorí jazyk, ktorý sa používa v prevádzkach ponúkajúcich výrobky a služby.

Obuv v Dolnej ulice ponúka, ako to signalizuje vo výkladoch obchodu, *koženú galantériu, text a obuv*. Upútavka na produkty v predajni na ulici signalizuje: *Obuv – pánska, dámska, detská. Oprava obuvi, zberňa a smer, kde treba ísť*.

Kremnická pekáreň predstavuje okoloidúcim zákazníkom tovar na troch čiernych tabuliach, písmo je realizované bielou a žltou farbou, nadpisy sú zdôraznené fialovou farbou. Priorizovaná je tabuľa s textom: *AKCIA 3 + 1 zdarma: moravské koláče, maková trubička, tyčinka nugátová, škoricový rožok, švajčiarka škoricová*. Ďalšie dve tabule ponúkajú ďalší tovar: *májová bryndza, šalát parížsky, prievádzsky, jalapeño – pikantná nátierka. / Zákusky: špice, veterníky, ovocné, tiramisu, sacherka, punč, maková štrúdl'a, citrónové a iné*.

Obrázok č. 10. Komerčný jazyk v exteriéri mesta.

Okrem slovenčiny sa na komerčných objektoch nachádza aj angličtina, napr. butik s názvom *Italy Fashion* (názov je uvedený na farbách zástavy talianskej trikolóry) má na sklenených výkladoch vypísané značky *GUCCI* a *GUESS*, ktoré majú byť signálom, že vnútri predajne sa nachádza oblečenie týchto značiek.

Jazykovú krajinu tvorí nielen viditeľný jazyk v exteriéri firmy, ktorý možno vidieť na ulici, ale aj texty viditeľné pri vstupe do interiéru komerčného objektu. Firma *Kremnické dukáty. Ing. Jozef Haurík* signalizuje na priečelí tohto rodinného podniku dielňu Haurík od roku 1922 a vymenúva produkty firmy ako medovníky, cukrovinky, včelie produkty, oblátky a pod. Interiér firmy nadväzuje v časti predajne na tradície firmy textom *Kremnické medovníky rodinnej dielne Haurík, tradičný suvení od roku 1922*. V časti cukrárne sú zase uvedené výučné listy a priemyselné legitimácie predchádzajúcich majiteľov firmy. Tradície firmy sú zdokumentované priemyselnou legitimáciou Rudolfa Hauríka z roku 1922, ktorý oznámil, že na území mesta bude vyrábať cukríky a perníky. Legitimácia bola podpísaná hlavným notárom Tekovskej župy Hlavného banského úradu mesta Kremnice, resp. tovarišským a výučným listom Jozefa Hauríka z 30. marca 1941, ktorý potvrdzuje, že uvedená osoba vykonáva perníkársku činnosť. Obidva listy sú podpísané starostom Okresného živnostenského spoločenstva v Kremnici. Farba priečelia budovy aj farba vnútra predajne sú ladené do hnedá, čo je farba perníku. Systém viditeľného jazyka perníkárstva dokumentuje dopĺňanie jazykov: komerčný jazyk dopĺňa pamiatkový jazyk.

Obrázok č. 11. Komerčný jazyk v interiéri predajne.

Komerčný jazyk je jazyk oficiálneho (úradného) charakteru, preto využíva spisovnú podobu slovenského jazyka, ktorá môže obsahovať aj texty/slová v angličtine, taliančine a v iných jazykoch. Možný je aj výskyt neologizmov, ktoré pomenúvajú nové druhy výrobkov. Komerčný jazyk je stručný. Frekventované sú jednočlenné vety a krátke dvojčlenné vety. Jazyk komerčných textov je vecný, aby bol obchodný jazyk zrozumiteľný. Znalosť cudzích jazykov je potrebná.

3. Jazyková krajina a etniká

Jazyková krajina je tvorená napísaným jazykom, ktorý je selektívne zrozumiteľný obyvateľstvom a návštevníkom mesta, ako prejavom etnolingvistickej vitality. Etnolingvistická vitality je schopnosť etnika presadiť sa v priestore mesta aj na základe tvorenia vizuálnych textov.

Štátnym jazykom v Kremnici do roku 1867 bola nemčina (počas existencie Rakúskeho cisárstva), v období 1867 – 1918 to bola maďarčina (počas existencie Rakúsko-Uhorska) a po roku 1918 až do súčasnosti to bola a je slovenčina (počas existencie Československej republiky, Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a Slovenskej republiky).

V súčasnej jazykovej krajine Kremnice v roku 2024 dominovali prejavy štátotvorného etnika Slovákov a texty v slovenčine tvorili väčšinu zaznamenaných textov. Prejavom etnolingvistickej vitality sú tiež texty z minulých časových dôb. Z minulej jazykovej krajiny Kremnice sa v súčasnosti nachádzajú v meste pietne texty v maďarčine a nemčine z 19. storočia a zo začiatku 20. storočia, keď etniká Maďarov a Nemcov mali v Kremnici významné spoločenské postavenie (pozri podkapitolu 2.1.3).

Okrem textov, ktoré dokumentujú vitalitu etník, môžeme vymedziť aj texty, ktoré dokumentujú vitalitu jazykov. Vitalitu jazykov dokumentujú texty v latinčine, napr. na náhrobných kameňoch v stene kostola a na cintoríne a na náboženskom kríži (pozri časť 2.1.3). Latinčina je jazykom náboženstva, čo vysvetľuje jej používanie v náboženskom jazyku a v náboženskej komunikačnej sfére. Vitalitu jazykov dokumentujú komerčné texty a pamiatkové texty v angličtine a pamiatkové texty v nemčine. Angličtina ako najrozšírenejší svetový jazyk a nemčina ako rozšírený jazyk strednej Európy. V angličtine je text o histórii mesta: *Kremnica is the town with the rich mining and mint tradition. First references with town are from 17th November, 1328, when King Charles Rober of Anjou granted the Privilege of a Town to the old minig gettlement „Cremnychbana“. A mint was foundet hare with a coinage of hight – qualith ducats – florins.* Paralelný text je aj v nemčine: *Die Stadt Kremnica hat eine reiche Bergbau- und Münztradition. Die erste schriftliche Erwähnung die Stadt ist vom 17. November 1328, als König Karl Robert von Anjou der alten Bergmannssiedlung „Cremnychbana“ die Stadtprivilegien erteilte und hier die Münze gründete, die hochwertige Dukaten-Florenen prägte.*

Záver

Jazyková krajina Kremnice je tvorená viditeľným jazykom, ktorý vyjadruje komerčné a nekomerčné fakty o súčasnosti a histórii mesta Kremnica. Nekomerčný jazyk obsahuje texty orientačného, pamiatkového, cirkevného a pietneho charakteru,

texty vyhlášok, nariadení a grafity. Nekomerčný jazyk predstavuje nekomerčné informácie o meste Kremnica. Komerčný jazyk je tvorený textami reklamného a komerčného charakteru, ktoré najprv predstavujú produkt firmy mimo jej prevádzky, neskôr už priamo v priestoroch firmy. Jazykovú krajinu Kremnice vytvárajú texty v slovenčine, nemčine a maďarčine ako etnolingvistické vyjadrenia Slovákov, Nemcov a Maďarov a texty v angličtine, nemčine, latinčine pri predstavovaní faktov o súčasnosti a histórii mesta Kremnica. Jazyková krajina obsahuje synchronne a diachronne texty, ktoré prepájajú život mesta. Synchronne texty predstavujú súčasnosť mesta, súčasný jazykový pohľad na orientáciu, budovy, pamiatky, vyhlášky, nariadenia, nápisy, reklamy a komerčnú činnosť. Diachronne texty cirkevné a pietne ponúkajú texty z minulých historických období. Synchronne a diachronne texty spoluvytvárajú jazykovú krajinu Kremnice. Sú to dve časové vrstvy, ktoré systémovo prepájajú súčasnosť s minulosťou, a sú prezentované súčasným používateľom jazyka.

Literatúra

- Backhaus, P. (2007). *Linguistic Landscapes: Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters.
- Bajusová, M. (2021). Vplyv nových médií a technológií na jazykovú krajinu Banskej Štiavnice. W: A. Ďuricová, J. Lauková (red.), *Od textu k prekladu XV. (2. časť). Linguistic Landscape*. (s. 6–17). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Bauko, J. (2015). Kétnyelvűség és névszemiotikai tájkép. Kisebbségi névtörvények és vizuális tulajdonnév-használat Szlovákiában. (Dvojjazyčnosť a propriálnosemiotický obraz krajiny. Menšinové propriálne zákony a vizuálna reprezentácia vlastných mien na Slovensku.). *Névtani Értésítő*, 37, 179–194.
- Bauko, J. (2021). Úradné a neúradné mená v bilingválnej onymickej krajine. *Jazykovedný časopis*, 72, 124–141.
- Buzássyová, K., Jarošová, A. (red.) (2006). *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- David, J. (2012). *Paměť města – názvy míst*. Havířov. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- David, J. – Mácha, P. (2014). *Názvy míst. Paměť, identita, kulturní dědictví*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- Dobrik, Z. (2020). Interpretácia jazykovej krajiny Banskej Štiavnice z hľadiska sociálneho konštruktivismu. *Nová filologická revue*, roč. 11, 127–138.
- Gorter, D. (red.) (2006). *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters.
- Gorter, D., Marten, H. F., Mensel, van L. (red.) (2012). *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Henzelmann, M. (2022). The Gagauz Language and its Semiotic Landscape in the Republic of Moldova. *Studies of Science and Culture*, 18(3), 97–108.
- Horn, Ludovít. https://sk.wikipedia.org/wiki/Ludovít_Horn (prebraté 4. 12. 2024).
- Istók, V., Tóth S. J. (2020). Výskum jazykovej krajiny v mestách Komárno a Komárom do roku 2019. W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 16–23). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.

- Jesenská, P. (2020). Úvodné poznámky na margo výskumu jazykovej krajiny Národnej ulice v Banskej Bystrici. W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 24–28). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Jurčáková, E. (2020): Obrazné pomenovania v jazykovej krajine mesta B. Bystrica. W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 29–35). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Kremnica. (1986). *Malá československá encyklopédia. III. I–L*. Praha: Academia.
- Kremnica. <https://sk.wikipedia.org/wiki/Kremnica> (prebraté 4. 12. 2024).
- Krško, J. (2020). Lokálne nárečie ako nástroj expresivizácie v jazykovej krajine (na príklade Banskej Bystrice). W: A. Ďuricová, *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape*. (s. 36–46). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Lauková, J. (2020). Kontext textu a obrazu vo vizuálnej semiotike jazykovej krajiny mesta Banská Bystrica. W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 47–54). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Lisek, G. (2016). Europejskość pejzażu językowego w Polsce. Analiza pejzażu językowego polskiego pogranicza na przykładzie centrum Świnoujścia. W: W. Sobczak, M. Sobczak-Golda (red.), *Dylematy Unii Europejskiej. Studia i szkice* (s. 141–155). Poznań.
- Jaworski, A., Thurlow, C. (red.) (2010). *Semiotic landscapes: Language, image, space*. London: Continuum.
- Landry, R., Allard, R. (1990). Contact des langues et développement bilingue: Un Modèle macroscopique. *Revue canadienne des langues vivantes/Canadian Modern Language*, 46, 527–553.
- Landry, R., Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and etnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16, 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- Leclerc, J. (1989). *La guerre des langues dans l'affichage*. Montréal: VLB Éditeur.
- Laihonen, P. (2015). Indexing the Local, State and Global in the Contemporary Linguistic Landscape of a Hungarian Town in Slovakia. W: J. Wachtarczyková, L. Satinská, S. Ondrejovič (red.), *Jazyk v politických, ideologických a interkultúrnych vzťahoch. Sociolinguistica Slovaca 8* (s. 280–301). Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV.
- Lauková, J. (2020). Kontext textu a obrazu vo vizuálnej semiotike jazykovej krajiny mesta Banská Bystrica. W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 47–54). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Marten, H. F. (2010). Linguistic Landscape under Strict State Language Policy: Reversing the Soviet Legacy in a Regional Centre in Latvia. W: E. Shohamy, E. Ben-Rafael, M. Barni (red.), *Linguistic Landscape in the City* (s. 115–132). Bristol–Buffalo–Toronto: Multilingual Matters.
- Mensel, van, L., Vandenbroucke, M., Blackwood, R. (2017). Linguistic Landscapes. W: *Oxford Handbook of Language and Society* (s. 423–449). Oxford: Oxford University Press.
- Sandst, L. (2016). The Onomastic Landscape of Copenhagen – Meaning Formation, Rewriting History and Onomastic Scale Reduction. W: C. Hough, E. Izdebska (red.), *Names and Their Environment. Volume 2: Toponomastics II. Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences, Glasgow 25–29 August 2014* (s. 123–134). Glasgow: University of Glasgow.
- Satinská, L. (2013). Bratislavský Prešburg: Napjaink Pozsony nyelvű tájképének többnyelvűsége. (Viacjazyčnosť jazykovej krajiny dnešnej Bratislavy). *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 2013, 15, 89–108.
- Satinská, L. (2014). Jazyková krajina Bratislavy: Dunajská ulica. W: V. Patráš (red.), *Polarity, paralely a prieniky jazykovej komunikácie. Zborník príspevkov z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii konanej 6. – 7. 9. 2012 v Banskej Bystrici* (s. 157–167). Banská Bystrica: Belianum.

- Schulze, I. (2018). Interpretation fremdsprachlicher und internationaler Bezüge in der diachronen Linguistic Landscape Münchens. *International Journal of Diachronic Linguistics and Linguistic Reconstruction*, 18, 225–260.
- Shohamy, E., Gorter, B. (red.) (2009). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. New York: Routledge.
- Shohamy, E., Ben-Rafael, E., Barni, M. (red.) (2010). *Linguistic Landscape in the City*. Bristol – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters.
- Štefaňáková, J. (2020). K rodovo vyváženému jazyku a jeho uplatneniu v súčasnej jazykovej krajine (na príklade oznamov s aktuálnymi hygienickými opatreniami v súvislosti s pandémiou koronavírusu v Banskej Bystrici a Mníchove). W: A. Ďuricová (red.), *Od textu k prekladu slov. XIV. 2. časť Linguistic Landscape* (s. 67–85). Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů.
- Wang, J. (2015). Linguistic Landscape on Campus in Japan: A Case Study of Signs in Kyushu University. *Intercultural Communication Studies*, 24, 123–144.